

ÍRÁSTUDÓ LEGYEN MINDEN JUGOSZLÁVIAI MAGYAR

Irta: Kongó Tibor

Az ős beálltával újult erővel indul az ország minden öntudatos kultúrmunkása harcba az írástudatlanság ellen. Nincs ennél fontosabb, nincs ennél kulturális téren jelentősebb munka. Sokan persze csodálkozva fölteszik a kérdést: miért? Tudjuk, hogy öt éves tervünk föladatul tűzte ki népeink kulturális színvonalának emelését. A kultúr színvonal emelése természetesen szorosan összefügg a gazdasági jólét és az életszínvonal emelkedésével. Mindkettőnek viszont megvalósítási feltétele az, hogy tudunk-e elegendő képzett szakembert a legfeljebb öre helyekre: gyáraink és üzemek vezető helyeire, iskoláink táblái mellé, egyetemünk katedráira, gazdasági politikai és kulturális életünk minden ágába elhelyezni. Ha ez sikerül, akkor indulhat meg a tömeges káderképzés, a legszélesebb rétegek szakmai képzése.

Öt éves tervünk megvalósításának alapfeltétele: elegendő szakkadert adni a föladatak elvégzéséhez. Ennek sikerét pedig csak akkor biztosíthatjuk ha épülő gyárainkba beözönlő munkások valamennyien képzetek, a földművelésben maradó parasztság írástudó, a földművelés fejlesztésére alkalmas tömegekből áll. Hogy ezt elérjük és megvalósítsuk, ahhoz az első lépés: leszámolni az írástudatlansággal, mert az írástudatlan dolgozó a haladás fékezője, gazdasági fejlődésünk akadályozója.

Az elmúlt télen indított írástudatlanság elleni harc komoly sikerrel zárult. Vajdaság területén 19.065-en tanultak meg írni-olvasni. Ezzel 1946/47-es tervét nem csak megvalósítottuk, de nyolc százalékkal túl is léptük, mert ez a szám az összes vajdasági írástudatlanok 38 százaléka. Elérhettünk volna azonban jobb eredményeket is, ha a sok helyen észlelhető lanyhaságot és mulasztásokat idejében kiküszöböltük volna.

Az elmúlt időnyben tapasztalható legfőbb hiányosságokat a következőkben összegezhetjük:

Nagy mulasztás volt, hogy egyes néphatóságaink tömegszervezeteink és kultúregyesületeink elkésve kezdték meg a szervezést. Már jól belenyultunk a télbe, mire a legtöbb tanfolyamot megszervezték, azokra is sok helyen hevenyészve toborozták össze az analfabétákat, hogy »valamit mégis tegyenek«. Sokszor azonban ez a munka is leállt, világítás, tüzelőanyag, ceruza, írka hiánya miatt.

Tömegszervezeteink és kultúregyesületeink helytelenül fogták föl föladataikat, a tanítókra vártak és sok helyen kevés segítséget nyújtottak néphatóságainknak.

A legtöbb helyen nem vezettek pontos nyilvántartást és elkésve vagy egyáltalán nem adtak jelentéseket munkájukról és a fölmerülő akadályokról.

Nem volt elég lendület a munkában és ezáltal ellanyhult a versenyszellem is mind a szervezetek, mind az egyéni oktatók között.

Ezekon a hibákon okuljunk most, amikor újból harcbaszólítjuk kultúrmunkásainkat, tömegszervezeteinket és kultúregyesületeinket az írástudatlanság leküzdésére.

A harc legyen tervszerű, alaposabb és eredményesebb, mint a tavalyi volt.

A föladat, amelyet magunk elé tűztünk: 1949 május 1-re ne legyen egyetlen, 45 éven aluli írástudatlan sem a Vajdaságban!

Hogy ennek a feladatnak megfeleljünk, az idén újabb 21.000 írástudatlant kell írástudóvá tennünk. Ne várijanak tehát szervezeteink a nép-

hatóságokra, ezek a tanítókra, a tanítók az AFZS-re, az Ifjúsági szervezetre, Kultúrkörre, hanem a földadat jelentőségének megfelelően együttesen hassanak oda hogy:

azonnal alakuljon meg a járási székhelyeken, városokban és falvakban, tömegszervezeteinkben és kultúregyesületeinkben az IRÁSTUDÁSI

HARCOT VEZETŐ BIZCTTSÁG;

minden szervezet bizottsága, küldje ki legaktívabb tagját a helység írástudási harcát irányító központi bizottságba, melynek földadata összhangot teremteni és központilag irányítani a területéhez tartozó szervezetek ilyen irányú munkáját;

az ifjúság, a női szervezetek és kultúregyesületek tagjainak bevonásával azonnal szervezzük meg a nemtanítókból álló, nem szakképzett káderek kiképzését, akikre nemcsak az írásoktatási és továbbképző tanfolyamok vezetésében, de az egyéni oktatás nehéz feladatában is szükségünk van;

tervszerűen irányított kutatással, szervezetek teljes bevonásával kútsassuk fel mindazokat az írástudatlanokat, akik jegyzékünkben még nem szerepelnek és azokat a megtanítandók jegyzékébe vegyük fel. Vonatkozik ez különösen azokra a járásokra és falvakra, ahol az eddigi jegyzékek szerinti írástudatlanok alacsony száma azt az alapos gyanút kelti, hogy e téren nem végeztek eddig lelkiismeretes munkát;

az írástudatlanok kiegészített jegyzékét áttanulmányozva — a tanulók szabadideje és lakása szerint — végezzük el a tanfolyamokra való beosztást, jelöljük ki a tanfolyamok helyiségeit és gondoskodjunk jólőre világitás, tüzelőanyag, íróeszköz, füzet és olvasókönyv beszerzéséről;

a Főbizottság által a helyi néphatóságokhoz megküldött terv szerint — figyelembe véve a tanítói kar, az e célra képzett káderek, szervezetek és kultúregyesületek rendelkezésre álló erőit — a városokban és falvakban kezdjük el azonnal az oktatást, a szállásokon és tanyacsoportokon pedig legkésőbb október havában induljon meg a tanítás;

minden jelentkező és rendelkezésre álló erőt, minden hírverési eszközt használjuk fel a kitűzött feladatok elvégzése és tulszárnyalása érdekében.

Ezek volnának azok a tervszerűséghez szükséges előkészítő és szervező munkák, melyeket most, ötéves tervünk második évében indítandó írástudási harcunk sikeréért, országunk legnagyobb kultúrmozgalmának megvalósítása érdekében el kell végeznünk.

Nem végeztünk azonban tökéletes munkát akkor, ha az írástudatlanokat megtanítjuk írni-olvasni, levizsgáztatjuk őket de további tanításukkal, fejlődésükkel nem törődünk. A tapasztalat a múltban is azt mutatta, hogy az »egy-két oskolával« rendelkezők is idővel írástudatlannokká váltak. Tervszerű továbbképző munka nélkül egészen biztos, hogy a mi új írástudóink is elfelejtik azt amit megtanultak.

Ezért az új analfabéta tanfolyamokkal párhuzamosan, meg kell szerveznünk az ÚJ IRÁSTUDÓK TOVÁBBKÉPZŐ TANFOLYAMAIT IS, melyek az új írástudókat biztos kézzel vezetik tovább a gondolatnak abba a csodás világába, mely előttük az írástudás elsajátításával kitárult. Csak így, ezeken a továbbképző tanfolyamokon keresztül érjük el azt, hogy az új írástudókkal megszerettetjük a könyvet, alkalmassá tesszük őket tudásuk gyarapítására és népünk általános kultúr színvonalának emelése mellett, belőlük is toborozhatjuk a többi dolgozók ezreivel együtt azt a magasabb képesítésre alkalmas szakkadret, melyre ötéves tervünk

megvalósítása és tulszárnyalása érdekében, kulturális és gazdasági életünk minden ágában oly nagy szükségünk van.

Hogy tegyük igazán közügyé az írástudási mozgalmat

A fenti általános tapasztalatok és jövőévi teendők megállapítása után bizonyosan hasznos lesz levonni a magyar kultúregyesületekre vonatkozó tanulságokat és megállapítani kultúregyesületeink legfontosabb teendőit is az írástudási mozgalom új szakaszában.

Az elmúlt év írástudási mozgalmának kétségtelen eredményei és jónéhány kultúregyesületünk sikerei mellett is meg kell állapítanunk, hogy a Kultúrszövetség és kultúregyesületeink nem vették ki részüket ebből a munkából olyan mértékben, ahogy szükséges lett volna és ahogy tethették volna. Nincs adatunk arra, hogy ebből a majdnem 20.000 új gazdasági írástudóból mennyi a magyar, de már az a tény, hogy a Szövetségnek nincs áttekintése és nincsenek adatai, azt bizonyítja, hogy munkánk nem folyhatott igazán tervszerűen, szervezeten és ezért eredményesen. Az a megállapítás, hogy az eredményes munka feltétele a pontos nyilvántartás, az írástudási mozgalomra is teljes mértékben érvényes: A nyilvántartás hiánya azonban csak egyik tünete annak az általános fogyatékoságnak, amit az írástudási mozgalom magyar vonala elárul, annak ugyanis, hogy az analfabetizmus elleni küzdelem Szövetségünkben, kultúregyesületeinkben és azok tagsága között, tehát a magyarok között még nem eléggé közügy.

Hogy az írástudási mozgalom miért nem vált eléggé közügyé a magyarok között, ennek okaira most nem szándékozunk kitérni. Bizonyára jórésztben annak tudható be, hogy még nem számoltunk le, elég következetesen és radikálisan az úri magyar társadalomnak a hazug jel-szavával, mit a nyomorban és tudatlanságban tartott százezrek elhallgatásával mint magyar kultúrfölényt hangoztatott. Mi dolgozó magyarok ne áltassuk magunkat hazug meséssel, hanem nézzünk szemébe az igazságnak, lássuk meg éppen ennek az úri társadalomnak ránk hagyott örökségét, az írástudatlan magyarok ezreit, és tegyük közügyé, magyar ügyé, mindnyájunk ügyévé ennek felszámolását.

Nézzük tehát, hogy hogyan és milyen értelemben kell közügyé tennünk az írástudási harcot.

Az analfabetizmus elleni küzdelem nem egyes kultúraktivisták, egy-egy tanító, lelkesült kulturmunkás, a kultúrkör néhány tagjának munkája, nem is a választmány, az írástudási bizottság, sőt nem is egyes kultúregyesületek ügye, hanem az egész magyarságot érintő, az egész magyarságra nehezedő feladat. A szó legszélesebb értelmében közügy, amiről mindenkinek nemcsak tudnia kell, hanem amiért mindenkinek tennie is kell valamit. Csak úgy érhetünk el igazán eredményt, ha minden magyarban felébresztjük a felelősséget e föladat iránt és ha számbavesszük, megszervezzük, tervszerűvé és céltudatosá tesszük mindenkinek hozzájárulását ehhez az ügyhöz.

Most harcunk újabb szakaszának megindulásakor minden kultúregyesületünkben feltétlenül tartsunk egy nagy mozgósító taggyűlést, amelyen az egész tagsággal tárgyaljuk meg az ezévi munkát. Ezen a gyűlésen azután ne csak ismertessük a mozgalmat, hanem a részletes munkaterv bemutatásával adjunk módot arra, hogy képességeinek és lehetőségeinek megfelelően mindenki vállalhasson valami föladatot. Mert mindenki hozzájárulhat ehhez a munkához, ha megtaláljuk azt a föladatot, amit elvégezhet. Az egyik arra kötelezi magát, hogy felkutató néhany

eddig ismeretlen analfabétát. Igen fontos feladat ez, mert az elmúlt év tapasztalatai azt mutatják, hogy az összeírás a legtöbb helyen felületes és így hiányos volt. Bebizonyosodott például, hogy nem fordítottak elég gondot egyes üzemekre, egyes tanyarészekre stb. A másik elvállalja, hogy nyilvántartja egy háztömb, egy körzet, egy üzem vagy egy tanyacsoport már összeírt analfabétáit és a tanfolyam vezetőjének tájékoztatása alapján felkeresi azokat, akik egy-egy óráról almaradtak. A harmadik elvállalja, hogy a kultúrkör vagy a helyi írástudási bizottság segítségével írkát és ceruzát szerez a tanfolyam hallgatóinak. A negyedik csak annyit vállal, hogy havonta beküldi az adatokat a Kultúrszövetségnek. És így tovább: ilyen kis föladatokkal, könnyen vállalható kötelezettségekkel, nem sok időt és fáradságot igénylő munkával tesszük általános mozgalmá, közüggé, mindenki ügyévé az írástudási mozgalmat. Egyszerűen ne törődjünk bele, hogy valaki semmit sem tehet az írástudatlanság ellen. Meg kell találni a módját annak, — ez egyik leglényegesebb dolog — hogy ha csak egész kis hozzájárulással is, minél többen foglalkozzanak a konkrét munkával. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a tömegek munkakészségét és vállalkozási kedvét még távolról sem merítettük ki az írástudási harcban, csak nem találtuk meg a képességeiknek és lehetőségeiknek megfelelő konkrét föladatot. Száz ismertető, propaganda-előadásnál többet ér néha egyetlen kis föladat, amit készséggel és könnyen elvállal bárki. Föladatokkal, konkrét kötelezettségvállalásokkal válik leginkább közüggé írástudási mozgalmunk.

Olyan értelemben is közüggé kell tenni ezt a munkát, hogy fenntartsuk a mozgalom folytonosságának, az állandó harcnak tudatát egyesületeink tagságában. Időközönként taggyűléseken tárgyaljuk meg az addigi eredményeket és közösen vitassuk meg, hogy hogyan lehetne az eredményeket akár mennyiségben, akár minőségben növelni, a hibákat kiküszöbölni stb. »Több szem többet lát« alapon széles érdeklődés és hozzászólás tárgyává kell tennünk az írástudási harcot. Minden fontos szempont érvényesül ott, ahol sok szemmel nézik a dolgot. Ezekkel a taggyűlésekkel kerülhetjük el azt a téves tudatot, hogy az írástudási mozgalom ideiglenes akció »szezonmunka« és nem folyamatos, folytatógatos, állandó küzdelem. A munka folytonosságát, a munkában résztvevők együttműködését, a föladatvállalók folyamatos munkáját, a munka mennyiségi és minőségi növelését legkönnyebben a versenyszellem kifejllesztésével biztosíthatjuk. Sok jel arra mutat, hogy a versenyszellem hiánya miatt nem volt több eredmény egyesületeinkben. Ha jól beosztjuk a tanfolyamok munkáját, ha jól osztjuk ki a föladatokat, akkor minden munkát versenyalapra lehet helyezni és ezzel biztosítani a mozgalomnak különben igen gyorsan hanyatló lendületét. Itt is érvényesülnie kell annak az elvnek, hogy a verseny állandó munkamódszerünk. Ne csak egyszerű beszámolókkal és vitákkal, hanem egyesületünkben felüggesztett eredményeket feltüntető táblákkal, versenyjelentésekkel is tartuk ébren az állandó érdeklődést és a versenyszellemet. Az elmúlt évben nem sok egyesületünk használta fel ezt az eszközt is munkájában. Az állandó munka tudatának ébrentartásával és a versenyszellem kifejllesztésével válik még inkább közüggé egyesületeinkben és a közszeltemben az írástudási mozgalom.

De abból a szempontból is közüggé kell tenni az írástudási harcot, hogy erről a munkáról ne csak az egyesület tagsága tudjon, hanem egy-egy egyesület és helység írástudási mozgalmáról helységükön kívül is tudjanak. Csak így tudjuk más helységek és más egyesületek tapasztalatait is felhasználni, csak így tudunk példát és tanulságot szolgáltatni

egymás számára. Ez azt jelenti, hogy munkánkról, annak számbeli és minőségbeli eredményeiről, nehézségeiről és azok leküzdési módjáról, hibáiról és azok okairól küldjünk jelentést a Kultúrszövetségnek és tudósítást a népi sajtónak. Igen sok egyesületünk nem tartotta fontosnak munkájáról jelentést küldeni a Szövetségnek és a sajtót tudósítani. Pedig egyedül jelentéstétellel és tudósítással ezáltal lehet egyesületközi mozgalomná és így még szélesebb értelemben közüggé tenni az írástudási harcot. Ezáltal válik egyes egyesületek sikeres munkája más gyengébben tevékenykedő egyesületek ösztönzőjévé. Így tudjuk összes kultúregyesületeinkben és az egész magyarságban ébrentartani az érdeklődést, a felelősséget népünk ez alapvető kulturális feladata iránt. Ezzel lehet az egyesületek között is versenyszellemet fejleszteni ezen a téren is. Hogy versenyszellem nem volt az elmúlt évben egyesületeink között az abból is kitűnik, hogy a Szövetség által az írástudási harc terén legtöbb eredményt felmutató egyesületnek kitűzött jutalmat nem oszthatta ki, mert az írástudási mozgalom nem vált egyesületközi versenymozgalommá és a magyar kultúregyesületek révén vajdasági magyar ügyé. Pedig nem kevésbé lényeges, nem kevésbé szép és népünket emelő verseny ez, mint a műkedvelőegyüttesek, vagy a dalárdák versenye, amelyek olyan szép eredményekkel folytak az egész magyarság érdeklődése közepette Vajdaságban. Mert talán a dalárdának vagy a versenyképes műkedvelő-együttesnek nincs meg az előfeltétele minden kultúregyesületünkben — de az írástudási mozgalom előfeltétele: analfabéták és őket tanítandó írástudók mindenütt vannak. Tegyük egyesületeink ilyen értelemben is közüggé és becsületüggé az írástudási mozgalmat és akkor az elkövetkezendő szakaszban bizonyosan több eredményt érünk el.

A Szövetség szerepe és feladata ebben az utóbbi munkában — t. i. az egyesületközi versenyszellem fejlesztésében — kézenfekvő. Mind jobban össze kell hangolnia az egyesületek munkáját írástudás terén, közvetíteni a tapasztalatokat, ismertetni az írástudási front helyzetét, támogatást nyújtani a nehezebb frontszakaszokon. De nemcsak ez a feladata, hanem hogy kifelé is közvetítse a magyar kultúregyesületek munkáját és ezáltal az írástudási harc magyar vonalát mindjobban bekapcsolja Vajdaság általános írástudási mozgalmába. Bizonyos, hogy *nagy lendületet adhat a harcnak a nemzetiségi verseny is*. Ahogy műkedvelés, dal és folklór terén Vajdaság nemzetiségei összemérték erejüket s kicserélték tapasztalataikat, úgy ezen a téren még inkább szükséges fejleszteni Vajdaság kultúr színvonalának emelésére a népek versenyét. Ennek a versenynek egészséges szelleme még nem látotta át eléggé Vajdaság nemzetiségeit, ezen a téren még nem fejlődött ki egymást ösztönző és erősítő versenyszellem. A Szövetségnek és a többi nemzetiségi kultúrintézménynek meg kell találniuk ennek a versenynek konkrét módjait, kidolgozniuk a versenyt és kifejleszteniük a versenyszellemet. Ebben áll a Szövetségnek, mint központi szervnek szerepe és feladata. Ezzel járulhat hozzá a Szövetség ahhoz, hogy a mozgalom erősödjön a köztudatban és hogy Vajdaságban az írástudatlanság elleni harc mindinkább közüggé váljon, mint Vajdaság minden népének közös törekvése a népművelés emelésére.

A most előttünk álló szakaszban minden kultúregyesületünk tegye az írástudási mozgalmat közüggé a következők által:

Bevezető és mozgósító valamint fokozatos beszámoló taggyűléseken ismertesse, szervezze az írástudási harcot és vonja bele az egye-

sület minden tagját konkrét feladattal és kötelezettségvállalattal a munkába.

Fejlesszen versenyszellemet egyes tagok között az írástudatlanok felkutatásában, látogatásában, nyilvántartásában, szervező és beszerző munkában stb. az egyes tanítók és vezetők és egyes tanfolyamok vagy körzetek között.

Vezessen be rendszeres nyilvántartást, jelentéstételt és tudósítást, közölje a mozgalom minden mozzanatát a helyi írástudási bizottsággal, a Szövetséggel és a népi sajtóval és fejlesszen egyesületközi versenyszellemet az írástudási harcban.

A Szövetség adjon mind több irányítást és támogatást az egyesületek munkájához, közvetítse tapasztalataikat, és nemzetiségi verseny formájában is szervezze a magyarság harcát az írástudatlanság ellen.

Mert csak úgy ériük el azt, hogy 1949. év május 1-re ne legyen egyetlen magyar írástudatlan sem Vajdaságban, ha a harcot közügyvé, minden magyar becsületügyvé tesszük.

MLADENOVICS TANASZIJE :

CSATA UTÁN

(A »Szutieszka« ciklusból)

Nem látomások — hullák biz ezek!
Mint búzakévék, törzsek szanaszét.
Csak tócsák, vér s nyomok. Hová? — mered
egy kar és ráfja görcs a nyomaték.

Egy fatövében guggoló magányban
egy asszony s véle két csöpp gyermek ül,
Halottjuk, oldalt, ívbe gémberevedve,
Szemén, holt fényvel, szenvedés vetül.

Gyökérig halk az erdő, mint a sík táj,
ha ézengésre mindent csend ölel.
Csak csermely csobban olykor s messziről,
mint álmon át, tompa ágyúdörej.

Csata-nyomok. Fegyverek. Lovak.
Sebesre vájt föld, üszkös, tört galyak —
a végső roham görcsében viszolygók,
Sebek, sebek, halállal rajzanak.

Kivégzettek és hősök sebei,
sebek, sebek, nyilallók, égetők:
a gyűlölet's szeretet hevenyészte
e hantolatlan szörnyű temetőt.

Mert temető e hely. Torpanjatok,
ha áhítattal halkul el a táj.
És tisztelgej! Egy nép virága hullt itt,
azé, ki száz halállal szembeszáll!

DUDÁS KÁLMÁN fordítása